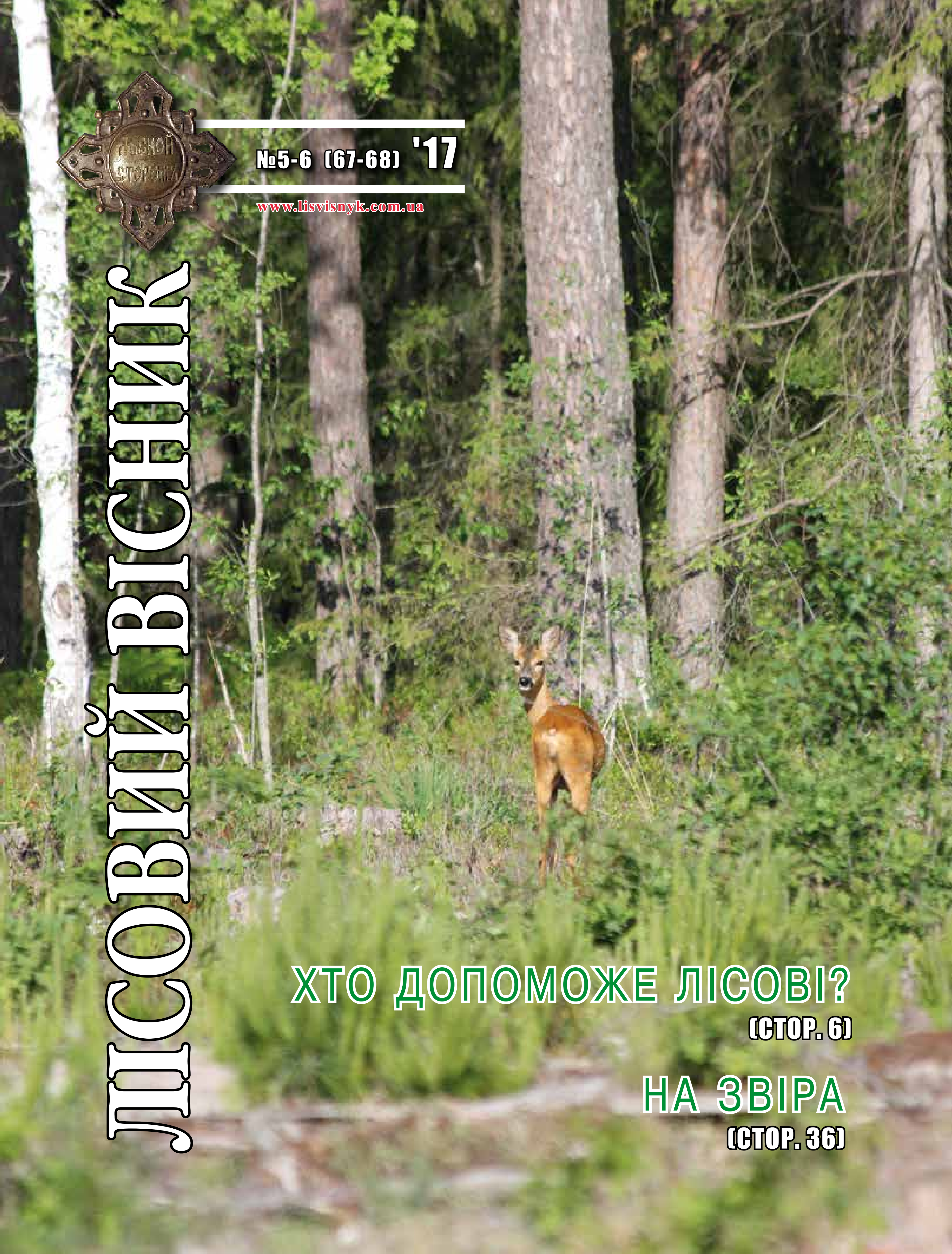
№5-6 (67-68) '17

www.lisvisnyk.com.ua

ЛІСОВИЙ ВІСНИК

ХТО ДОПОМОЖЕ ЛІСОВІ?

(СТОР. 6)

НА ЗВІРА

(СТОР. 36)

РИБАЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

(ПОЛІТИКО-ЕТНІЧНИЙ АСПЕКТ)

(Продовження. Початок у попередньому номері)

Охоронці часто самі залишали місце інциденту, щоб не загостювати ситуацію, а іноді просто боялись підходити до злодіїв; вночі ж взагалі не виходили з дому. Виправдовуючись, селяни покликались на депутата Віденського Рейхсрату Я. Остапчука, який агітував їх на свою ріку жодного охоронця не пускати. Вони погрожували охоронцям, «якщо ті ще раз прийдуть, то вони їх втоплять. Бо це є українська річка, а не ляхів».

Крім бездіяльності приватних охоронців, проявляла свою бездіяльність і державна повітова влада, яка була спантеличена подіями у Чернихові. Побоюючись подібного конфлікту та опираючись на наказ зі Львова, вона загравала з селянами і самоусунулась від контролю за вимогами Рибальського закону. Нагнітав обстановку і недавній випадок із старостою Тернопільського повіту, який намагався проконтролювати стан справ на річці Серет, а на нього з берегів селяни почали кидати каміння. Але найгірше трапилось, коли він проїжджав човном під мостом, і на нього посипався град каміння. Лише чудом йому вдалось вибратись без великих пошкоджень.

Тогочасні політичні аналітики вважали, що такі конфлікти мають під собою ментальне та політичне підґрунтя. Крім того, потрібно розуміти, що селянин, який віддавна незаконно ловив рибу, не може відразу зупинитись. Фермент соціальної ненависті вже запущений, і він виражається у насильстві та анархії. І якщо уряд буде застосовувати лише силу, то ми ще отримаємо такі ж криваві протистояння, які уже були. Селяни і на той час трактували ці події як акт несправедливості.

Щоб зрозуміти цей антагонізм між селянами та панами, потрібно трохи прожити у селі. Виходячи з того, що конфлікт носить соціальний характер, необхідно вносити зміни до Рибальського закону, який би давав можливість місцевому населенню рибалити, навіть, якщо це не буде сприяти ефективному веденню рибальства.

Серед захисників української позиції у Віденському парламенті був депутат Вітик (1876-1937 р.р.), засновник Української соціал-демократичної партії (УСДП). Він звертав увагу, що під час протистояння загинули не лише українські, але й польські селяни, а лісничий, який стріляв взагалі не мав права застосовувати зброю у населеному пункті. Аналогічну позицію підтримав інший український депутат – Тимофій Старух. Він вимагав, щоб слідство щодо вбивств проводилось ретельно, а жандарми, які відкрили вогонь, були заарештовані. Українські депутати, серед яких Старух, Романчук, Цеглинський, Будзиновський, Трильовський, Остапчук, Вітик, звинувачували польських депутатів у цих вбивствах. Польський депутат Дідушицький, у свою чергу, звинуватив Старуха, що той своїми промовами накликає на селян смерть.

Інший український депутат Олесницький відзначав, що застосування зброї проти мирних громадян у Галичині стало звичайним явищем. Він вимагав, щоб відбулось справедливе розслідування щодо правомірності застосування зброї жандармами проти селян. Олесницький наголошував, що у Галичині не було зафіксовано жодного випадку, щоб через перевищення службових обов'язків у кримінальному порядку було покарано жандарма, найбільшим покаранням було звільнення зі служби.

Крім того, було зазначено, що у Галичині після відміни панщини українці надалі перебували під гнітом поляків, а факт, який мав місце у Чернихові, має політичний, а не правовий підтекст: «Рибальський закон відібрав у селян споконвічний спадок користування природними ресурсами – вилов риби, використання води у господарських цілях. Лише у Галичині було прийнято дискримінаційний закон із правом влади надавати в оренду рибальські ревіри багачам, які зможуть найкраще вести рибальське господарство. Тому селяни не мали можливості взяти в оренду рибальський ревір, а його віддали графу Коритовському». Він також відзначав, що не лише за майновим поділом програють українці, але й також за національним, так як поляки фактично узурпували владу у Галичині. Використовуючи своє панівне становище, вони неправомірно використовували державні кошти і багатьох жандармів, щоб охороняти право ведення рибальського господарства графом Коритовським, яке він купив лише за 10 крон (вартість оренди ревіру). Коли місцеві селяни намагались викупити право оренди рибальства, їм цього влада не дала зробити. Не подіяла й скарга селян на рішення влади.

Підсумовуючи свій виступ у Віденському Рейхсраті, депутат відзначав, що для миру повинна бути взаємоповага між польською та українською нацією. Адже в історії вже було багато випадків, коли влада лише за одну ніч переходила в інші руки.

Практично такої ж думки дотримувався український депутат Бачинський, який відзначив, що коріння цього злочину криється у політичній площині, а граф Коритовський мстить місцевим селянам, які не вибрали його у депутати. На думку депутата Куриловича, ця

трагедія сталась через відсутність належної інструкції, яка б регламентували використання зброї жандармами. Висловив обурення щодо застосування жандармами зброї проти людей, які навіть і незаконно виловлювали рибу, депутат Пернештофер. Такого випадку не фіксували у жодній іншій країні імперії. На його думку, Галицький уряд не здатний у Галичині забезпечити правопорядок.

До дискусії підключились й депутати з-за меж Галичини. Зокрема, барон Баттагліл відзначав, що в Чернихові вже декілька років не вщухає конфлікт щодо права рибальства. Важко сказати, чи жандарми вчинили відповідно до закону, коли вбили людей, але точно можна сказати, що до цього не дійшло б, якби українські радикальні агітатори не підбурювали селян до незаконного вилову риби. Тому за цю трагедію, на його думку, повинні відповісти, насамперед, українські агітатори, так як вони виношують ідею побудови української держави. Також він нагадав, що на могилі Хмельницького є напис «Хочемо завжди бути з російським царем». Барон засуджував, що українці постійно заручаються підтримкою Росії, щоб повалити польську державу, а у своїй пропаганді агітують пересилити поляків зі Східної Галичини за Сян. Будучи апологетом Польщі, він вважав, що польські колоністи принесли на Східну Галичину культуру, в тому числі й розведення риби.

Варто відмітити, що австрійська влада на цей випадок відреагувала швидко, вже через два дні у Рейхсраті (27 травня) перед депутатами доповідав Міністр внутрішніх справ барон Бінерт. Початок його доповіді про те, що 25 травня у рибальському ревірі графа Коритовського відбулась крадіжка риби, зупинив окрик депутата Брейтера, який повідомив, що граф Коритовський незаконно отримав в оренду рибальський ревір, що й стало основою для конфлікту. Депутат Вітик додав що Коритовський обкрадав селян і має про це докази. Надалі доповідь барона Бінерта, що «коло Чернихова жандармерія затримала жінку і сина, які незаконно виловлювали рибу, і яких доставили до гмінної канцелярії», неодноразово переривались коментарями депутатів-опонентів. Так, депутат Трильовський вказав, що «це була мала дитина», а Вітик – що селяни мають право там ловити рибу. Відповідно до стенограми засідання між депутатами виникла така гаряча суперечка, що доповідач, закінчуючи промову, зазначив, що стосовно цієї справи потрібно відкрити дискусію.

Опонуючи міністру Бінерту щодо застосування зброї жандармами, депутат Трильовський вказав, що не лише жандарми стріляли, але й лісничий, а Вітик додав, що лісничий не мав права стріляти. Міністр повідомив, що вже працює судова комісія, яка розслідує правомірність застосування зброї. Депутат Старух вимагав від Міністра, щоб оскаржених жандармів утримували під арештом до суду, що було підтримано оплесками зі сторони українських депутатів. Крім того, міністр доповів, що після проведення слідства інформацію буде оприлюднено для громадськості. Слідство тяглось до початку липня 1908 року. Висновки комісії, оприлюднені перед депутатами, виправдовували дії влади. На її думку, 25 травня 1908 року о 4 годині після обіду лісничий Кіршер разом із жандармом Жуком патрулювали один берег річки Серет, а другий – жандарм Олексій. Під час патрулювання вони затримали Теклю Притуляк, яка пручалась, а інша селянка – Гануська Власенко ображала жандарма, на що депутат Вітик викрикнув, що її не лише затримано, але побито на місці.

В одного жандарма було кинуто камінь у груди, іншому мало не поцілили у голову. Вітик відреагував, що це сталось після того, як жандарми обізвали селян «собачими душами». Міністр зазначив, що лише коли люди з палицями та мотиками накинулись на жандармів, ті відкрили вогонь на ураження. Керівник зібрання і міністр на неодноразові викрики Вітика просили, щоб він дозволив закінчити промову. Під час стрілянини жандармів ушкодження дістало 17 осіб, з яких 5 вбито, 6 тяжко і 6 легко поранені. Практично всі люди отримали поранення у верхню частину тіла, хоча жандармам потрібно було стріляти у цих випадках по ногах. Але було темно. Матеріали – чи правомірно була застосована жандармами зброя, ще не надійшли. На завершення промови міністр запевнив, що після розгляду всієї справи у суді він разом із Міністром фінансів займеться відшкодуванням лікування пораненим людям.

Польський депутат Томашевський сказав, що польська фракція висловлює співчуття родинам загиблих, але визнав, що вони самі винні, так як порушили законодавство.

Олег ПРОЦІВ
(Продовження в наступному номері)